

Indstilling til Cavlingprisen 2021

Hvem: Journalisterne **Thomas G. Svaneborg og Johan Christensen**, Dagbladet Børsen

Hvad: For afdækningen af hvordan i hundredvis af danske virksomheder er blevet fastlåst i dyb forgældelse på grund af såkaldte renteswap-aftaler med en række store banker, hvor værdiansættelsen i mange tilfælde nu viser sig at have været forkert opgjort.

Begrundelse:

Den verdenskendte investor Warren Buffet udtalte sig næsten profetisk, da han i 2002 kaldte derivater, som renteswap er en del af, for et finansielt masseødelæggelsesvåben. Afdækningen af det danske salg af renteswap har vist, at ingen dengang kendte rækkevidden af de ødelæggelser, som en renteswap kan føre med sig.

I Børsens artikelserie om renteswap er der milliarder på spil. Emnet er dybt kompliceret og ingen har skrevet om det før. Samtidig har artiklerne allerede haft betydelige konsekvenser for en lang række virksomheder, andelsboligforeninger og private.

Der er derfor i den grad grund til at anerkende det arbejde, som journalisterne Thomas G. Svaneborg og Johan Christensen har udført. Journalisterne bør belønnes med Cavlingprisen.

Renteswap er aftaler, som blandt andre virksomheder og andelsboligforeninger indgik med deres bank forud for finanskrisen i 00'erne, fordi aftalerne blandt andet gjorde det muligt at opnå en fast rente i stedet for en variabel.

Med deres arbejde beviser journalisterne evnen til først systematisk at afdække omfanget af en alvorlig problemstilling, hvor i hundredvis af virksomheder, foreninger og private i årevis har lidt betydelig skade. Dernæst efterprøver de substansen og afdækker væsentlige problemstillinger i forhold til den måde som involverede banker, revisorer og myndigheder har ageret. Derved leverer journalisterne på fornemmeste vis et afgørende bidrag i forhold til mediernes opgave med at agere kritisk vagthund - selv på et af de mest komplicerede områder inden for erhvervsjournalistikken.

Metodisk baserer arbejdet sig på en sublim mestring af en fuld palette af graver-journalistiske arbejdsmetoder, herunder data-journalistik, langvarig og dyb research, matematisk indsigt, brug af anonyme kilder, kritisk interview og stærk formidling via både konkrete cases og forklaring af svære abstrakte principielle problemstillinger.

Artiklerne er samtidig skrevet med en fairness og balance, hvor det blandt andet fremhæves, at virksomhederne selv har været ansvarlige for at indgå swapaftalerne i sin tid, og at bankerne ofte har haft retten på deres side i forhold til ansvar for den rådgivning, der blev givet ved indgåelse af kontrakterne.

Artiklerien:

Artiklerien afdækker, hvordan det er gået til, at en lang række kunder – både professionelle og private - har lidt store økonomiske tab, fordi de tilbage i 00'erne indgik aftaler om renteswap. Med en solid data-journalistisk tilgang kunne Børsen i sommeren 2020 afsløre at mindst 573 virksomheder har indgået sådanne aftaler om renteswap, siden er endnu flere eksempler kommet til, så der med stor sandsynlighed er tale om mere end 1000 virksomheder, der er ramt.

Til forskel fra mange andre afslørende historier tager serien om renteswap ikke sit udgangspunkt i et tip fra en kilde eller en opfølgning på en aktuel udvikling. Serien er bagt helt fra bunden med afsæt i en undren over, hvorfor alle kunder med en renteswap, selv erfarne erhvervsfolk, syntes, at det var så svært at forstå mekanikken bag.

Et kernespørgsmål i hele afdækningen har været, hvordan man værdiansætter en renteswap, da det har afgørende betydning for om kunderne har mulighed for at komme ud af aftalen. Værdiansættelsen af en renteswap har ikke været afdækket journalistisk før, og er formentlig en af de mest komplicerede problemstillinger, der nogensinde er afdækket i dansk erhvervsjournalistik.

Der har ikke været meget hjælp at hente ved at søge aktindsigt eller håbe på, at åbenmundede kilder i finanssektoren vil røbe hemmeligheder. Køb og salg af renteswap og andre derivater foregår i et mørkt marked uden megen gennemsigtighed. Det har derfor været nødvendigt at kombinere klassisk opsøgende journalistik med en række analytiske værktøjer for at komme til bunds i det komplekse område.

Journalisterne har både brugt en finansmatematiker til at kontrollere bankens beregninger og herefter har tre professorer kvalitetssikret beregningerne, der i alle tilfælde viste, at bankerne ikke gav kunderne det fulde billede af, hvad deres renteswap er værd.

Kildetilgangen har været sjældent vanskelig, fordi få kilder både blandt kunder og blandt banker har ønsket at stå frem. Mange virksomheder skammer sig over, at de i sin tid tegnede en renteswap, andre frygter repressalier fra deres bank, hvis de udtaler sig kritisk, og langt de fleste forstår stadig ikke, hvordan det finansielle instrument er skruet sammen. Alligevel er det lykkedes at få en række personer med vidt forskellig baggrund til at fortælle menneskeligt om konsekvensen af at have købt et produkt, som de fleste er enige om, at de ikke skulle have købt.

Indtil videre er det slået fast, at selskaberne i mange år har troet, at deres renteswap var en meget større økonomisk belastning end tilfældet nu viser sig faktisk at være. Som matematikprofessor Rolf Poulsen siger, har bankerne fået kunderne til at se mere forgældede ud, end de rent faktisk var, og revisorerne var ikke i stand til at gennemskue det.

Dertil skal lægges at artikelserien også afdækker, hvordan finanshusene reelt har vendt flere af deres trofaste kunder ryggen i sagsforløbet, selv om Nykredit for eksempel tidligere har signaleret, at man stod sammen med sine kunder i tykt og tyndt.

Børsens artikelserie har haft betydelige konsekvenser. Først og fremmest fordi den har afsløret, at bankernes opgørelse af værdien af renteswap har kunnet udfordres i rigtigt mange tilfælde til fordel for kunderne. Det har haft store positive økonomiske konsekvenser for mange kunder. Tag for eksempel den nødlidende Frederiksberg Boligfond, der tidligere i år kunne barbere 109 mio. kr. af sin bogførte gæld; tag Andelsboligforeningen Gasværksvej 9, der har forbedret sin egenkapital med 10,5 mio. kr.; eller tag fiskekutteren Stromboli, der forbedrede sit resultat for 2020 med 26 mio. kr. og vandt sin tabte egenkapital tilbage.

Alt sammen på grund af Børsens afsløring af noget, der i en årrække har været en matematisk hemmelighed, fordi det i afdækningen har vist sig at den danske revisorstand ikke har været klar over, hvordan værdien på en renteswap skal beregnes og bogføres i et regnskab. Den fejl har journalisterne dokumenteret, og den ansvarlig myndighed: Erhvervsstyrelsen, der først ikke ville give noget svar, har efterfølgende nu understreget i en ny vejledning, at fejlen skal rettes fremover.

Det vil i løbet af det næste år polstre de mange renteswap-kunder med flere milliarder, når deres revisorer får sat sig tilstrækkeligt ind i, hvordan en renteswap skal bogføres i et regnskab.

Og dette er kun begyndelsen. Efter artikelserien er kommet i gang har flere utilfredse kunder stævnet deres banker, og de næste år skal de danske domstole blandt andet på baggrund af den journalistiske grundforskning dømmes i en række sager, der kan få vidtrækkende konsekvenser for flere tusinde selskaber og banker.

Der er samlet tale om forbilledlig journalistik og vi ønsker derfor at indstille de to journalister til Cavlingprisen 2021.

Mvh

Bjarne Corydon, Ansv. Chefredaktør og adm. direktør, Børsen

Nikolaj Sommer, Nyhedsdirektør, Børsen